

การพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ
**The Development of Peaceful Society of Local Leaders
in Chaiyaphum Province**

ณรัฐ สวาสดิ์รัตน์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

Narat Sawadrath

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chaiyaphum Buddhist College, Thailand

E-mail: narat.sw@hotmail.com

*****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและวิถีชีวิตของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประชาธรรมของประชาชนในจังหวัดชัยภูมิ 2) ศึกษารูปแบบสังคมสันติประชาธรรมในจังหวัดชัยภูมิ และ 3) สร้างชุมชนต้นแบบของสังคมสันติประชาธรรมในจังหวัดชัยภูมิ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ใช้ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ในเชิงคุณภาพศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำชุมชนและประชาชนจำนวน 40 รูป/คน และใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย ในเชิงปริมาณใช้การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 400 คนและวิเคราะห์ด้วยการพรรณนาและสถิติอนุมาณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาแนวคิดและวิถีชีวิตของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประชาธรรมของประชาชนในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1) ความขัดแย้งที่รุนแรงเกิดขึ้นในพื้นที่น้อยมาก เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีความผูกพันทางเครือญาติ และไม่ค่อยมีปัญหาขัดแย้งในเรื่องการทำมาหากิน เพราะเป็นสังคมชนบทมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน 2) การยุติปัญหาความขัดแย้ง มักจะรวมขอมกันเองในครอบครัวก่อน ถ้าตกลงกันไม่ได้จึงจะให้ผู้ใหญ่บ้านมาไกล่เกลี่ย แต่หากเป็นเรื่องใหญ่อาจแจ้งความดำเนินคดี 3) ประชาชนเชื่อว่าพระพุทธศาสนาจะทำให้ชีวิตงดงามขึ้น ทำให้ชีวิตสงบร่มเย็นจึงจำเป็นต้องสร้างสิ่งจูงใจให้ประชาชนเข้าวัดเรียนรู้พระธรรมด้วยความเต็มใจ 4) ประชาชนไม่ได้มองความเหลื่อมล้ำทางสังคมจะเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง เพราะสังคมชนบทเป็นสังคมแคบๆสามารถมองเห็นความเปลี่ยนแปลงของแต่ละครอบครัวได้ มีการดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจลงได้ 5) ความสามัคคีในชุมชน มาจากความสนิทสนมและเป็นเครือญาติด้วยเหตุที่เป็นชุมชนที่อพยพมาตั้งบ้านเรือนมาเป็นเวลานานมาก แม้จะมีคนถิ่นอื่นเข้ามาอยู่ภายหลังแต่ความสนิทสนม ดูแลช่วยเหลือกันการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของชาวบ้านก็ทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นตามธรรมชาติ

*วันที่รับบทความ : 20 เมษายน 2566; วันแก้ไขบทความ 29 เมษายน 2566; วันตอบรับบทความ : 30 เมษายน 2566

Received: April 20, 2023; Revised: April 29, 2023; Accepted: April 30, 2023

2. การศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบสังคมสันติประชาธรรมในจังหวัดชัยภูมิพบว่า 1) บทบาทของพระสงฆ์กับสังคมสันติประชาธรรมต้องมีการร่วมกันปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม มีการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง พระสงฆ์ต้องมีบทบาทในสังคมมากขึ้นและประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางศาสนามากกว่าปัจจุบัน 2) บทบาทของผู้นำกับสังคมสันติประชาธรรมผู้นำต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ดูแลไม่ให้มีผู้ใดละเมิด ระเบียบวินัยและข้อบังคับต่างๆที่กำหนด 3) บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านของสังคมสันติประชาธรรมควรมีบทบาทในเรื่องต่างๆ ตั้งแต่การวางแผนวางนโยบาย การดำเนินงานจนถึงการกำกับดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ 4) ความสำคัญของกฎ ระเบียบ ข้อบังคับกับสังคมสันติประชาธรรมกฎระเบียบของชุมชนจะต้องถูกกำหนดขึ้นตามความต้องการของประชาชนในชุมชน ไม่ขัดกับหลักกฎหมายบ้านเมืองและไม่ขัดกับศีลธรรมทางศาสนา โดยมีเจ้าหน้าที่รัฐและพระสงฆ์มีความรู้เป็นที่ปรึกษา 5) การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการสร้างสังคมสันติประชาธรรมคนในสังคมจะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนด ระเบียบ ข้อบังคับและร่วมในการเขียนธรรมนูญหมู่บ้านที่เป็นรูปธรรมขึ้น

3. การศึกษาชุมชนต้นแบบของสังคมสันติประชาธรรมในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1) รูปแบบชุมชนวิถีพุทธเป็นรูปแบบของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีธรรมะคอยประคับ ประคองให้ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องตามธรรมนองครองธรรม การรักษาศีล 5 อย่างจริงจัง 2) รูปแบบชุมชนอหิงสาเป็นรูปแบบของการอยู่ร่วมกันโดยไม่เบียดเบียนไม่ทำร้ายผู้อื่นไม่ปฏิบัติผิดต่อผู้อื่น ไม่ว่าด้วยกาย วาจา หรือใจและไม่ใช้ความรุนแรง 3) รูปแบบชุมชนประชาธิปไตย เป็นรูปแบบของการอยู่ร่วมกันโดยมีสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค มีหน้าที่ป้องกันมิให้เกิดความเสียหายแก่ตนเองและผู้อื่น 4) ประชาชนทั้ง 6 อำเภอเห็นว่าควรนำเอาชุมชนวิถีพุทธมาเป็นชุมชนต้นแบบของสังคมสันติประชาธรรม โดยไม่ต้องนำรูปแบบชุมชนอื่นมาบูรณาการ

คำสำคัญ: การพัฒนาสังคม; สันติประชาธรรม

Abstracts

The objectives of this research are: 1) to study the concept and way of life of peaceful civil society coexistence of the people in Chaiyaphum Province, 2) to study the model of a peaceful civil society in Chaiyaphum Province, 3) to build a model community of a peaceful civil society in Chaiyaphum Province. This research is a blended research. Use both qualitative and quantitative. Qualitative study from related documents In-depth interviews with highly qualified key informants Community leaders and people were 40 figures/person and used inductive analysis. Quantitatively, data were collected from a questionnaire sample of 400 people and analyzed by descriptive and inferential statistics.

The results showed that:

1. A study of the concept and way of life of peaceful coexistence among the people in Chaiyaphum Province found that, 1) Violent conflicts occur in very few areas. Because most of the people have kinship ties and rarely have conflicts on official livelihoods because it is a rural society with close friendship, 2) Resolving conflicts they tend to come to terms with themselves in the family first. If there is no agreement, the village headman will come to

mediate. But if it's a big issue, they may file a lawsuit, 3) People believe that Buddhism will make life more beautiful. Make life peaceful Therefore, it is necessary to create incentives for people to enter the temple. Learn the Dharma with willingness, 4) People do not view social inequality as a cause of conflict. Because rural society is a narrow society, we can see the changes of each family. There is care and support for each other. Will reduce economic inequality, 5) Unity in the community comes from intimacy and kinship because it is a community that has migrated to set up a house for a very long time although other residents came later but intimacy Taking care and helping each other, the generosity of the villagers will naturally bring about harmony.

2. A study on the model of peaceful civil society in Chaiyaphum province found that, 1) the role of the monks and the peaceful society there must be a joint practice to be concrete. There is continuous support from the government. Monks must have a greater role in society and people have to participate in religious activities more than the present, 2) the role of a leader in a peaceful civil society Leaders must set a good example. Take care that no one violates Discipline and regulations set forth, 3) the role of the village committee in a peaceful civil society should play a role in various matters from planning to policy Operations up to the supervision of operations in accordance with the objectives, 4) the importance of rules, regulations, and regulations in a peaceful civil society community rules must be established according to the needs of the people in the community. Not contrary to the principles of civil law and not against religious morality with government officials and knowledgeable monks as advisors, 5) People's participation in building a peaceful civil society People in society must participate in setting rules, regulations and participate in writing a concrete village constitution.

3. A study of the model community of peaceful civil society in Chaiyaphum province found that, 1) Buddhist community model It is a form of peaceful coexistence. have dharma to support to support people to live their lives in accordance with the righteousness and dharma, seriously observing the 5 precepts, 2) Ahimsa community model It is a form of coexistence without oppression, not hurting others, not mistreating others. Whether by body, speech or mind and without violence, 3) Democratic community model it is a form of coexistence with freedom and equality. Have a duty to prevent damage to oneself and others, 4) the people of the 6 districts agreed that the Buddhist community should be adopted as a model community for a peaceful society. Without having to integrate other community models.

Keywords: Social Development; Peaceful Society

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ดังนั้นมนุษย์จึงพยายามรวมกลุ่มใช้ชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกัน เพื่อจะได้พึ่งพาอาศัยกันดูแลกันและเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน สังคมมนุษย์ต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตน การสร้างสังคมขึ้นก็ต้องการความปลอดภัยเป็นอันดับแรก แม้บางครั้งมนุษย์จะมีความขัดแย้งทะเลาะกันบ้าง แต่ก็ยุติลงได้เมื่อมีคนกลางเข้ามาตัดสิน มนุษย์จึงจำเป็นจะต้องมีผู้นำชุมชนที่มีความเฉลียวฉลาด เข้มแข็งและยุติธรรมที่สุดมาคอยปกป้องดูแลไม่ให้เกิดการวิวาท และยินยอมมอบอำนาจตามธรรมชาติของตนที่มีอยู่ให้กับผู้นำเพื่อให้ผู้นำได้ใช้อำนาจนั้นในการปกครองได้อย่างเต็มที่ แต่เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้นำลุแก่อำนาจหรือใช้

อำนาจของตนเกินเลยจนอาจจะสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนในชุมชนได้ จึงต้องมีกฎ กติกาหรือระเบียบ ที่ทุกคนต้องปฏิบัติ หรือในปัจจุบันเรียกว่า สัญญาประชาคม ซึ่งหากผู้นำใช้อำนาจในทางที่ผิดแล้วประชาชนในชุมชนก็สามารถเพิกถอนอำนาจของผู้หน้านั้นได้ และสรรหาผู้นำคนใหม่มาปกครองได้ ดังนั้นผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้ที่พร้อมทั้งร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ มีจิตใจที่มั่นคง เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และต้องเป็นผู้ที่มีความคิดก้าวหน้ามุ่งมั่นนำความเจริญมาสู่ชุมชนของตนให้ได้

ดังนั้นการสร้างสังคมใหม่ที่มีความถูกต้องและเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่นจึงเป็นเป้าหมายสำคัญ ที่มีแนวโน้มที่จะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปัจจุบันกระทรวงมหาดไทยได้จัดให้มีศูนย์ดำรงธรรมขึ้นในทุกจังหวัดเพื่อให้เป็นสถานที่ที่ประชาชนสามารถร้องเรียนหรือร้องทุกข์ ต่อปัญหาที่ตนเองเดือดร้อนได้ทุกเรื่อง ทั้งเรื่องที่เกิดจากบุคคล เกิดจากการใช้อำนาจรัฐเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ การป้องกันการทุจริตในวงราชการ

บุคคลสำคัญที่จะทำการขับเคลื่อนการบริหารราชการเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด คือผู้นำท้องถิ่น เพราะผู้นำคือผู้มีถิ่นพำนักอยู่ในท้องถิ่นนั้น จึงเป็นผู้ที่รู้ปัญหาอุปสรรครู้จักความต้องการที่แท้จริงของประชาชน รวมทั้งเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจและรับมอบจากประชาชนให้มาทำงานเพื่อความเจริญในท้องถิ่น ผู้นำที่ดีจึงต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่ม มีประสบการณ์ วางแผนดำเนินการวางนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายให้ได้ ดังนั้น เมื่อผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมแล้วก็จะสามารถนำพาองค์กรให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และนำพาองค์กรไปสู่ความเจริญก้าวหน้า (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2546 : 1) เป็นหลักประกันอย่างหนึ่งได้ว่าหากท้องถิ่นใดมีผู้นำที่ดี มีศักยภาพสูงก็ย่อมจะนำท้องถิ่นให้เจริญได้ ผู้นำที่ใช้อำนาจโดยมิชอบเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้องจะไม่คำนึงถึงความอยู่รอดขององค์กรหรือคนในสังคมส่วนใหญ่ (มนตรี พิรพลพิพัฒน์, 2540 : 1) หากในท้องถิ่นได้ผู้นำที่ขาดคุณธรรมจริยธรรม ไม่สามารถบริหารราชการแผ่นดินได้ จะทำให้ท้องถิ่นนั้นขาดความปลอดภัย ไม่มีการพัฒนา การบริหารขาดประสิทธิภาพ นั่นหมายความว่าผู้นำคนนั้นขาดความชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ราชการและขาดความชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ผู้นำของท้องถิ่นนั้นด้วย

ในปัจจุบันประชากรไทยกว่าร้อยละ 94.72 นับถือและมั่นคงในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในชนบทที่ยังมีความเป็นสังคมที่เหนียวแน่นอยู่ในบวรพระพุทธศาสนา นำพุทธธรรมมาเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกัน ปกครองดูแลเอื้อเฟื้อต่อกัน มีวิถีชีวิตตามครรลองพระพุทธศาสนา มีพระสงฆ์เป็นผู้คอยอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี ศาสนาพุทธเป็นหลักชัยในการชี้นำประชาชนคนไทยให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม อยู่ร่วมกันในสังคมได้เป็นปกติสุข (กรมการศาสนา, 2547 : 80)

ผู้นำในสังคมไทย มักจะเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความประพฤติดี มีศีลธรรมประจำใจ เป็นผู้ที่เคร่งครัดในหลักธรรม และเป็นผู้นำในขนบธรรมเนียมประเพณีได้ แม้ว่าในปัจจุบันสภาวะทางสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปตาม แต่ความเชื่อของประชาชนในชนบทยังมีความเชื่อในเรื่องที่ผู้นำจะต้องเป็นคนอยู่ในศีลในธรรม

อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนไทยในจังหวัดชัยภูมิยังให้ความสำคัญในเรื่องนี้อยู่มาก ซึ่งการให้ความสำคัญในเรื่องนี้เพราะจะเป็นหลักประกันได้ในระดับหนึ่งว่า คนมีศีลมีธรรมจะต้องเป็นคนดี และการได้คนดีมาเป็นผู้นำท้องถิ่น จะทำให้ท้องถิ่นเจริญรุ่งเรือง สังคมจะสงบร่มเย็น ผู้นำประเภทยุคใหม่จะสามารถพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ด้วยความเรียบร้อย สามารถกำหนด วางนโยบาย ปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ลุล่วงไปได้ด้วยปัญญา ไม่มั่วทะลุ ระวังความคิดเห็นของผู้อื่นเสมอ ผู้นำจะช่วยประสานให้บุคคลากรทั้งหลายในองค์กรทำงานร่วมกันเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งงามที่ประชาคมนั้นได้วางไว้ร่วมกัน (บุญมัน ธนาสุภวัฒน์, 2537 : 98) จะเห็นได้ว่าผู้นำมีความสำคัญต่อความก้าวหน้าขององค์กรเสมอ ถึงอย่างไรก็ตามในปัจจุบันปัญหาที่เกี่ยวกับผู้นำยังมีให้เห็นอยู่มาก โดยเฉพาะการใช้อำนาจโดยมิชอบ แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัญหาทางเศรษฐกิจหรือปัญหาทางสังคมที่ทำให้ผู้นำห่างเหินจากคุณธรรม ขาดความชอบธรรมในการทำหน้าที่ผู้นำท้องถิ่น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพของผู้นำให้สูงขึ้น การพัฒนาคนนั้นต้องทำ 3 ด้านคือ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2549:181) ด้านที่ 1 พลวัตกรรม ได้แก่ วินัย การทำมาหาเลี้ยงชีพและการแบ่งปัน ด้านที่ 2 จิตใจ ได้แก่ คุณธรรม ความรู้สึก แรงจูงใจและสภาพจิต ด้านที่ 3 ปัญญา ได้แก่ ความรู้เข้าใจเหตุผลความเชื่อทัศนคติ ค่านิยม และแนวคิด

การพัฒนาผู้นำให้เป็นผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาคนั้น คือการที่ทำให้ผู้นำได้นำเอาความสามารถที่ตนเองมีอยู่แล้วออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยกระบวนการต่างๆ เช่น การศึกษา การฝึกอบรม ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ผู้นำแสดงความสามารถ แสดงความคิดริเริ่ม และเป็นผู้นำในการพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่สงบร่มเย็น เป็นสังคมสันติประชาธรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและความอยู่รอดขององค์กรท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในสภาวะโลกาภิวัตน์ที่มีแต่การแข่งขันชิงดี เป็นยุคที่ต้องพัฒนาให้ทันยุคทันสมัย ผู้นำต้องเรียนรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อนำท้องถิ่นของตนไม่ให้ตกยุคสมัยและในขณะเดียวกัน ผู้นำก็ต้องคอยใส่ใจถึงความเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจของประชาชนด้วย (สุจิตรา ธนานันท์, 2550 : 11)

ถึงอย่างไรก็ตามการพัฒนาภาวะผู้นำชุมชนในปัจจุบัน จำเป็นจะต้องมีส่วนร่วมของสังคมเป็นสำคัญ เพราะประชาชนคือผู้ได้รับผลได้และผลเสียจากการพัฒนาศักยภาพผู้นำของตนโดยตรงเมื่อผู้นำมีคุณธรรม มีจริยธรรมแล้ว การมีความละเอียดรอบคอบจะเกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติ การกระทำสิ่งที่ผิดทำนองคลองธรรมจะลดลงเอง ผู้นำในยุคปัจจุบันจึงจำเป็นต้องพัฒนาสังคมของตนด้วยวิธีให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองเปิดเผย โปร่งใส ซึ่งหมายถึงการนำแนวทางสันติประชาธรรมมาใช้โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดชัยภูมิซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเนื้อที่ใหญ่เป็นอันดับ 7 ของประเทศมีประชากรทั้งสิ้น 1,137,049 คน แบ่งการปกครองเป็น 16 อำเภอ อาศัยอยู่ในเขตเมืองเพียงร้อยละ 4.13 เท่านั้น ที่เหลืออีกร้อยละ 95.87 อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล (สุทธิ เหล่าฤทธิ และคณะ, 2545 : 198)

จังหวัดชัยภูมิมีการขับเคลื่อนให้สังคมภายในจังหวัดเกิดความสงบสุข และมีความเป็นธรรมในสังคม ตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทยอย่างต่อเนื่องแต่ยังมีปัญหาที่จะต้องแก้ไขในวิธีการและแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาสังคมสันติ ประชาธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อหาวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของ ประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม สร้างหมู่บ้านตัวอย่างตามรูปแบบสังคมสันติประชาธรรมอย่างยั่งยืนให้เกิดขึ้นใน จังหวัดชัยภูมิต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและวิถีชีวิตของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประชาธรรมของประชาชนในจังหวัด ชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษารูปแบบสังคมสันติประชาธรรมในจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อสร้างชุมชนต้นแบบของสังคมสันติประชาธรรมในจังหวัดชัยภูมิ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) เริ่มด้วยการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลจากการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แล้วจึงนำข้อมูลจากการ สัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ และสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามเพื่อทำการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) จำนวน 20 ข้อแจกแบบสอบถามโดยการสุ่มอย่างง่าย (Random Sampling) แต่ละข้อคำถามจะมี Scale ให้เลือกตอบ 5 ระดับ คือเห็นด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรง มากที่สุด เมื่อได้ข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วจึงนำมาวิเคราะห์ก่อนที่จะนำไปหาข้อสรุปและ ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิต่อไป

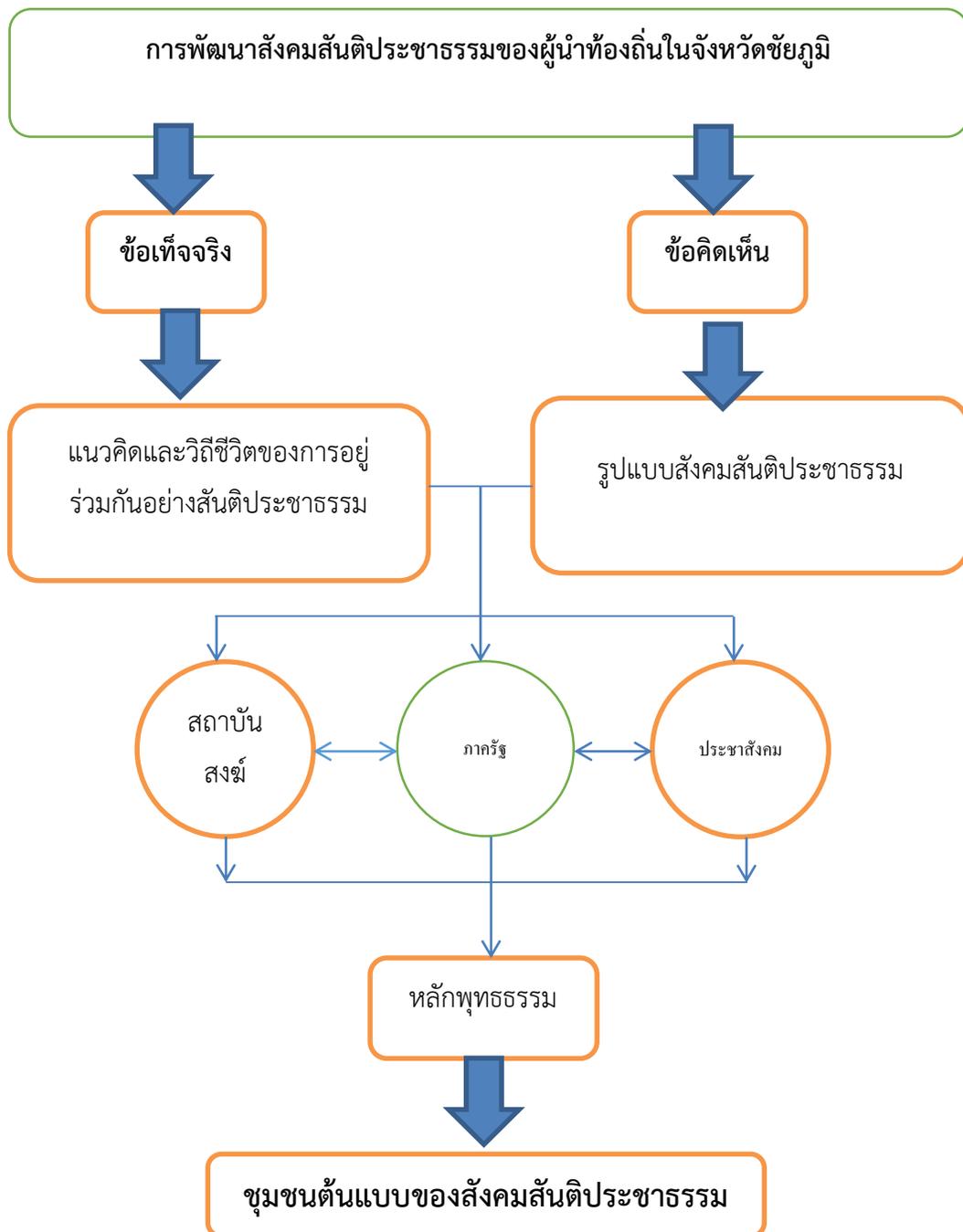
การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านต่างๆ ดังนี้ 1) การเก็บข้อมูล จากเอกสาร เป็นการเก็บข้อมูล จากหนังสือและเอกสารงานวิชาการต่างๆทั้งที่มีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระ กรอบแนวคิดในการวิจัย และเป็นข้อมูลที่มีส่วนสัมพันธ์กับบทสัมภาษณ์ตลอดจนหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ 2) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์การวิจัย ครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ดำเนินการสัมภาษณ์ประชาชน ,ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้นำท้องถิ่น ในจังหวัดชัยภูมิจำนวน 40 รูป/คน โดยคำถามที่จะใช้เป็นแนวทางในการ สัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งการพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิและให้ผู้ถูก สัมภาษณ์ตอบตามกรอบแนวคิดการศึกษาและมีอิสระในการตอบโดยข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลปฐมภูมิทั้งหมด

ทำให้ทราบภาพสะท้อนข้อเท็จจริงตามกรอบแนวคิด 3) การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างในอำเภอเมืองชัยภูมิ, อำเภอหนองบัวแดง, อำเภอแก้งคร้อ, อำเภอจัตุรัส, อำเภอเนินสง่าและอำเภอซับใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ ด้วยการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรของยามานะ ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน และดำเนินการแบบสุ่มตัวอย่างง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลภายใน 7 วัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น มาจากแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของนักรบเมืองในปัจจุบันกับการยอมรับของประชาชน คือ 1) แบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 40 รูป/คน 2) แบบสอบถาม แบบสอบถามที่ใช้ในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยแจกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุดได้รับกลับมา 400 ชุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ มีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

สรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยพบประเด็นที่มีสาระสำคัญดังนี้

1. ผลการศึกษาแนวคิดและวิถีชีวิตของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประชาธรรมของประชาชนในจังหวัดชัยภูมิพบว่า 1) ความขัดแย้งที่รุนแรงในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งที่รุนแรงเกิดขึ้นในพื้นที่น้อยมาก ซึ่งเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่มีความผูกพันทางเครือญาติ มีสาเหตุมาจากการดื่มสุราและนำไปสู่การทะเลาะวิวาทโดยเฉพาะในเทศกาลต่างๆ จะเป็นการทะเลาะวิวาทกับคนต่างถิ่น ในปัญหาทางเศรษฐกิจการทำมาหากิน มักไม่ค่อยเกิดปัญหาเพราะสังคมชนบทเป็นสังคมเครือญาติมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน ส่วนปัญหาการขัดแย้งทางสังคม ส่วนใหญ่จะมีสาเหตุมาจากคนภายนอกสังคม 2) การยุติปัญหาความขัดแย้ง การยุติปัญหามักเป็นไปตามขั้นตอน ตามปกติชาวบ้านมักจะรวมขอมกันเองในครอบครัว ในหมู่ญาติสนิทเสียก่อน หากไม่สามารถตกลงกันได้แล้วจึงจะถึงผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจะเป็นเรื่องที่พอจะพูดจากันได้ แต่ต้องการพยานให้ได้รับรู้ แต่หากเหตุนั้นเป็นเรื่องใหญ่อาจไม่ปรึกษาผู้นำชุมชน แต่อาจถึงตำรวจแจ้งความดำเนินคดีเลย 3) ศาสนากับการแก้ปัญหาของชุมชนเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตงดงามขึ้น ทำให้ชีวิตสงบร่มเย็นและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขดังนั้นการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์จึงต้องมีทั้งสองอย่างประกอบกัน จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างสิ่งจูงใจให้ประชาชนเข้าวัดตั้งดูตให้สนใจอยากรู้อยากเห็นและให้ประชาชนได้เรียนรู้พระธรรมด้วยความเต็มใจ ซึ่งในกรณีนี้จะทำให้เกิดการกลมเกลียวทางจิตใจให้รู้ดีรู้มีดี และจะทำให้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมลดลงหรือไม่เกิดขึ้นได้ 4) ความขัดแย้งที่มีสาเหตุมาจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมประชาชนไม่ได้มองความเหลื่อมล้ำทางสังคมจะเป็นสาเหตุของปัญหาความขัดแย้ง เพราะความเหลื่อมล้ำทางสังคมมีการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไปและสังคมชนบทเป็นสังคมแคบๆสามารถมองเห็นความเปลี่ยนแปลงของแต่ละครอบครัวได้ การดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจลง ความเหลื่อมล้ำทางสังคมจึงไม่เป็นเหตุแห่งความขัดแย้งอย่างเด่นชัด 5) สาเหตุของความสามัคคีในชุมชนความสามัคคีในชุมชน มาจากความสนิทสนมและเป็นเครือญาติด้วยเหตุที่หมู่บ้านนี้เป็นชุมชนที่อพยพมาตั้งบ้านเรือนมาเป็นเวลานานมาก แม้จะมีคนถิ่นอื่นเข้ามาอยู่ภายหลัง แต่ความสนิทสนม ดูแลช่วยเหลือกันการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของชาวบ้านก็ทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นตามธรรมชาติ

2. การศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบสังคมสันติประชาธรรมในจังหวัดชัยภูมิพบว่า 1) บทบาทของพระสงฆ์กับสังคมสันติประชาธรรมต้องมีการร่วมกันปฏิบัติหลายฝ่ายทั้งวัด ชาวบ้าน ผู้นำหมู่บ้าน และภาครัฐ และควรทำให้เป็นรูปธรรม สามารถจับต้องได้ บริหารจัดการได้ และมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง โดยต้องมีการสนับสนุนจากภาครัฐให้พระสงฆ์มีบทบาทในสังคมมากขึ้น ประชาชนกับภาครัฐควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม 2) บทบาทของผู้นำกับสังคมสันติประชาธรรมผู้นำต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามระเบียบวินัยและข้อบังคับต่างๆที่กำหนด และจะต้องดูแลไม่ให้มีผู้ใดละเมิด จึงจะทำให้สังคมเกิดความสงบเกิดสังคมสันติประชาธรรมได้ 3) บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านของสังคมสันติประชาธรรมคณะกรรมการหมู่บ้านสังคมสันติประชาธรรมควรมีบทบาทในเรื่องต่างๆตั้งแต่การวางแผนวางนโยบาย การดำเนินงานจนถึงการกำกับดูแลการปฏิบัติงานให้

เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยจะต้องเป็นที่สุดท้ายสำหรับการตัดสินใจ 4) ความสำคัญของกฎ ระเบียบ ข้อบังคับกับสังคมสันติประชาธรรมกฎระเบียบของชุมชนจะต้องถูกกำหนดขึ้นตามความต้องการของประชาชน ในชุมชนโดยมีผู้มีความรู้ทางกฎหมายเป็นที่ปรึกษาเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า กฎระเบียบข้อบังคับที่สร้างขึ้นนี้ สามารถใช้ได้โดยไม่ผิดกฎหมาย เพราะจะต้องนำมาใช้เป็นแนวปฏิบัติของคนในหมู่บ้านจึงต้องเป็นรูปธรรม 5) การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการสร้างสังคมสันติประชาธรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการสร้างสังคมสันติประชาธรรมนั้นเป็นการสร้างสังคมในชุมชนให้เข้มแข็งทำให้สังคมร่มเย็นเป็นสุข คนในสังคมจะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนด ระเบียบ ข้อบังคับ โดยยึดหลักการปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนามาใช้เป็นข้อตกลงร่วมกัน

3. การศึกษาชุมชนต้นแบบของสังคมสันติประชาธรรมในจังหวัดชัยภูมิพบว่า การนำเอาข้อเท็จจริงตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม นำมาปฏิบัติตามข้อคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ก็จะได้กิจกรรมต่างๆ เพื่อที่จะสร้างชุมชนต้นแบบของสังคมสันติประชาธรรมในจังหวัดชัยภูมิ 5 กิจกรรมคือ

3.1 กิจกรรมที่ 1 การเรียนรู้กฎหมายเพื่อประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ เข้าใจ ในกฎระเบียบ กฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้ประชาชนได้รู้ ความเข้าใจถึงสิทธิหน้าที่ของตนตามกฎหมาย

3.2 กิจกรรมที่ 2 การเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายนำความรู้ทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้สู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างมี คุณภาพบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 กิจกรรมที่ 3 การเรียนรู้การมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ประชาชนเกิดความผูกพัน รู้สึกรักและมีจิตสำนึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของตนเอง, เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและ ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบล และ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของประชาชนตลอดจนกำหนดแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ตามหลักประชาธิปไตย

3.4 กิจกรรมที่ 4 การเรียนรู้ชุมชนวิถีพุทธ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน, เพื่อสร้างรากฐานวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนให้เข้มแข็งและเพื่อให้เด็กและเยาวชนเจริญงอกงามตามแนววิถีพุทธ

3.5 กิจกรรมที่ 5 นายกาพบประชาชน เพื่อรับทราบปัญหาได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง, เพื่อสร้างความร่วมมือให้ชุมชนเข้มแข็ง และเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมโดยทั่วกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ มีประเด็นในการอภิปรายจำแนกตามวัตถุประสงค์ดังนี้

5.1 แนวคิดและวิถีชีวิตของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประชาธรรมของประชาชน ในจังหวัดชัยภูมิพบว่า ความขัดแย้งที่มีความรุนแรงในพื้นที่นั้น ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรง จนเกิดการฟ้องร้องมีน้อยมาก ปัญหาส่วนใหญ่จะตกลงกันเองได้เพราะส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งผลประโยชน์ ประชาชนส่วนใหญ่แม้บางส่วนจะไม่ผูกพันทางเครือญาติแต่ก็อยู่ร่วมกันมานาน ทำให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกัน จึงสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ตั้งแต่ต้น ทำให้ปัญหาต่างๆยุติลงไม่บานปลาย ในปัจจุบันคนมักไม่ค่อยจะออกจากบ้านเพราะกลัวการระบาดของโรคโควิด อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ปัญหาความขัดแย้งมักไม่เกิดขึ้น รวมทั้งการดูแลของเจ้าหน้าที่รัฐ การยุติปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรง การเป็นสังคมชนบทที่มีความผูกพันทางเครือญาติ หรือความสนิทสนม เคยเอื้ออาทรต่อกัน ทำให้การยุติปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นจึงมักเริ่มจากการเจรจากันภายในครอบครัวเป็นอันดับแรก สอดคล้องกับกุลธนา ธนาพงศธร (2544 : 112) ที่กล่าวถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่าหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมมนุษย์เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นการยุติปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรงจึงดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ ยุติที่ครอบครัวเมื่อเห็นว่าเป็นเครือญาติ เป็นเรื่องที่ไม่ใหญ่โตนัก หรือเป็นเรื่องที่น่าอับอาย แต่ถ้าตกลงกันไม่ได้ เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยประจักษ์พยาน เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยการรับรู้ของผู้นำชุมชนแล้ว ชาวบ้านจึงจะนำเรื่องไปหาผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชนมักใช้การไกล่เกลี่ยเป็นหลัก หรือการใช้ที่รับได้พอใจทั้งสองฝ่าย เพื่อยุติปัญหาไม่ให้บานปลาย หรือเกิดการบาดหมาง อาฆาตกัน รวมทั้งการแก้ปัญหาโดยวิธีนี้อาจได้รับการกล่อมเกลามาจากผู้ใหญ่ในชุมชนด้วย แต่หากผู้นำไม่สามารถยุติปัญหาได้ หรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่ายไม่พอใจ เรื่องก็ถูกนำไปแจ้งความดำเนินคดีต่อไป

ในเรื่องของศาสนากับการแก้ปัญหาความขัดแย้งนั้น เนื่องจากสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจทำให้ชาวบ้านกับวัดเริ่มห่างกันมากขึ้น ในปัจจุบันสังคมชนบทเริ่มมีปัญหาที่ทำให้ศาสนาไม่มีบทบาทในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง คือ ปัญหาคนหนุ่มสาวเข้าวัด ฟังธรรมน้อยลง อาจมีเข้าวัดบ้างในวันสำคัญทางศาสนาหรือเทศกาล แต่ก็เข้ามาเพื่อประกอบศาสนกิจเท่านั้นไม่ได้เข้าวัดเพื่อฟังธรรมเทศนา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัญหาเศรษฐกิจที่ทำให้ไม่มีเวลาเข้าวัดฟังธรรมก็อาจเป็นได้ ปัญหาเศรษฐกิจนับว่าเป็นเรื่องสำคัญต่อชีวิต แต่ธรรมก็คือสิ่งที่ทำให้ชีวิตงดงามขึ้น ทำให้ชีวิตสงบร่มเย็นและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ดังนั้นการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์จึงต้องมีทั้งสองอย่างประกอบกัน จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างสิ่งจูงใจให้ประชาชนเข้าวัด ดึงดูดให้สนใจอยากรู้อยากเห็นและให้ประชาชนได้เรียนรู้พระธรรมด้วยความเต็มใจ ซึ่งในกรณีนี้จะทำให้เกิดการกล่อมเกลாதงใจให้รู้ดีรู้ไม่ตี และจะทำให้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมลดลงหรือไม่เกิดขึ้นได้ ซึ่งพระธรรมปิฎก (ปอ.ปยุตโต) (2539 : 92) ได้กล่าวไว้ว่าจะให้รักไปด้วยคนดีหรือทรัพยากรมนุษย์ที่ดีแล้ว

จำเป็นต้องส่งเสริมปลูกสร้างทัศนคติโดยต้องพัฒนาทางจิตซึ่งเป็นผู้นำของกาย ถ้าจะให้รักไปด้วยปัญหายุ่งยาก รกไปด้วยความโกลาหลุ่นวายก็ต้องพัฒนาวัตถุ การพัฒนาที่สมบูรณ์แบบจำเป็นต้องพัฒนาให้ครบทั้ง ๒ ด้าน กล่าวคือควรพัฒนาทั้งทางวัตถุและทางจิตใจให้ควบคู่กับทัศนคติ โดยเฉพาะทัศนคติเป็นการพัฒนาทางด้าน จิตใจจะต้องเน้นเป็นพิเศษ เพราะการพัฒนาถูกต้องดีแล้วก็จะสามารถควบคุมการพัฒนาทางด้านวัตถุให้ เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องได้และการพัฒนาจิตที่ถูกต้องก็คือพัฒนาจิตใจให้มีธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ จนกระทั่งพัฒนาจิตให้มีสมาธิ ตั้งมั่น มั่นคง สะอาด สว่างจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลายจนเป็นจิตที่ควร แก่การทำงานสามารถจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ความขัดแย้งที่มีสาเหตุมาจากความเหลื่อมล้ำทางสังคม ประชาชนไม่ได้มองความเหลื่อมล้ำทางสังคม จะเป็นสาเหตุของปัญหาความขัดแย้ง เพราะความเหลื่อมล้ำทางสังคมมีการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไปและ สังคมชนบทเป็นสังคมแคบๆสามารถมองเห็นความเปลี่ยนแปลงของแต่ละครอบครัวได้นอกจากนั้นการดูแล ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจลง ส่วนการเหลื่อมล้ำในแง่อื่นไม่มีให้เห็นในสังคม ชนบทมากนัก ดังนั้นความเหลื่อมล้ำทางสังคมจึงไม่เป็นเหตุแห่งความขัดแย้งอย่างเด่นชัดสาเหตุของความ สัมคคีในชุมชนมาจากความสนิทสนมและเป็นเครือญาติ ด้วยเหตุที่หมู่บ้านนี้เป็นชุมชนที่อพยพมาตั้ง บ้านเรือนมาเป็นเวลานานมาก แม้จะมีคนถิ่นอื่นเข้ามาอยู่ภายหลังแต่ความสนิทสนมดูแลช่วยเหลือกันการ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของชาวบ้านก็ทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นตามธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ พัทยา สายหู (2544 : 253) ที่กล่าวว่า การพัฒนาสังคม หมายถึง การทำให้การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมเดียวกัน เกิดประโยชน์ส่วน บุคคลและส่วนรวมอย่างเสมอภาคและยุติธรรมมากที่สุด ให้เป็นความสุขความพอใจที่จะได้อยู่ร่วมสัมพันธ์กัน เป็นสังคมที่ผูกพันมั่นคงถาวรตลอดไป ในสมัยก่อนชาวบ้านจะทำนาเกี่ยวข้าวด้วยกัน ซึ่งเป็นกิจกรรมร่วม ตามที่ได้ทำสืบทอดกันมา แต่ในปัจจุบันการทำกิจกรรมร่วมกันมักเป็นการทำกิจกรรมทางศาสนา เช่นการ ทำบุญกระฐูป ในอำเภอหนองบัวแดง ที่ชาวบ้านจะออกมาทำกิจกรรมร่วมกัน หรือการร่วมพัฒนาทำความ สะอาดหมู่บ้านภายใต้การนำของผู้นำชุมชน เป็นต้น

5.2 รูปแบบสังคมสันติประชาธรรมในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการทำให้เกิดสังคม สันติประชาธรรมนั้น ต้องมีการร่วมกันปฏิบัติหลายฝ่ายทั้งวัด ชาวบ้าน ผู้นำหมู่บ้าน และภาครัฐ และควรทำให้ เป็นรูปธรรม สามารถจับต้องได้ บริหารจัดการได้ และมีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง โดยต้องมีการสนับสนุน จากภาครัฐให้พระสงฆ์มีบทบาทในสังคมมากขึ้น ประชาชนกับภาครัฐควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ขณะเดียวกัน วัดก็ต้องเปิดกว้างให้ประชาชนเข้ามาทำกิจกรรม พระสงฆ์ต้องแสดงบทบาทในการเป็นผู้นำ ให้ ประชาชนและภาครัฐใช้พื้นที่ภายในวัดได้อย่างเหมาะสม ในด้านงบประมาณภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณ อย่างเพียงพอต่อกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น มีการวางแผน มีการสรุปการปฏิบัติว่าได้ประโยชน์เพียงใด งบประมาณที่ ใช้ไปคุ้มกับงบประมาณหรือไม่ ควรจะจัดต่อไปอีกไหม หากเห็นว่าควรจัดกิจกรรมนี้ก็ต้องปรับปรุงในปีต่อไป หรือไม่แค่นั้น ในส่วนของพระสงฆ์ที่จะสามารถทำให้เกิดสังคมสันติประชาธรรมได้นั้น ต้องเป็นพระที่มีความรู้

สามารถสั่งสอนอบรมประชาชนได้ เป็นพระที่มีความรู้ ชาวบ้านเชื่อถือทั้งในด้านการประพฤติปฏิบัติตนเอง และเชื่อถือในความรู้อันได้ศึกษามา เมื่อประชาชนเชื่อมั่นแล้วประชาชนก็จะเริ่มเข้าวัดปรึกษาปัญหา กับพระ การสร้างแรงจูงใจให้คนเข้าวัด เป็นเรื่องที่ต้องมีการจัดทำแผนพอสมควร การจัดภูมิทัศน์ภายในวัดไม่ควร เป็นหน้าที่เจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์เท่านั้น แต่ควรเป็นความร่วมมือระหว่างรัฐ วัด ผู้นำชุมชนและประชาชน เพื่อทำให้บริเวณวัดเปลี่ยนความรู้สึกให้ชาวบ้านอยากเข้ามาพักผ่อนในวัด เข้ามาสนทนารธรรมกับพระในศาลา ภายในสวนที่ร่มรื่นสวยงาม ไม่ไปปรึกษาหรือสนทนารธรรมในกุฏิหรือที่ลับตา ซึ่งจะทำให้เกิดข้อครหาตติฉิน นินทาสร้างความเสื่อมเสียให้พระพุทธ ศาสนาได้ สอดคล้องกับที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ปอ.ปยุตโต) (2542 : 9-17) ที่ท่านได้กล่าวไว้ในเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนว่าพฤติกรรมที่ดีเป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ ปัญญาองอกงาม อย่างน้อยพึงพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่เบียดเบียน แต่เป็นพฤติกรรมที่สร้างสรรค์เกื้อกูลโดยเน้น พฤติกรรมทั่วไป ให้ความสำคัญพิเศษแก่พฤติกรรมเคยชินที่เคยพูดมามากแล้วข้างต้นโดยใช้แบบอย่างที่ดี วินัย และวัฒนธรรม ถ้าพฤติกรรมเคยชินที่ไม่เกื้อกูลเกิดขึ้นแล้วจะแก้ไขยากมาก พฤติกรรมในการทำมาหาเลี้ยงชีพ เป็นส่วนใหญ่ของเวลาและชีวิตของแต่ละบุคคล จึงควรพุ่งเป้าการพัฒนาคนมาที่การทำมาหาเลี้ยงชีพ ให้เป็น สัมมาอาชีพ โดยเป็นการหาเลี้ยงชีพที่สุจริตไม่เบียดเบียนก่อเวรภัยทำลายผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม แต่ให้เป็นการ หาเลี้ยงชีพที่ช่วยแก้ปัญหา สร้างสรรค์เกื้อกูลสังคมและธรรมชาติ

ผู้นำส่วนมากจะเป็นผู้มีภาวะความเป็นผู้นำอยู่แล้ว นอกจากนั้นผู้นำคือผู้ที่มีความพร้อมที่จะทำงาน ให้กับสังคมมากที่สุด ในชุมชน ทั้งความพร้อมทางร่างกาย ความพร้อมทางจิตใจ และความพร้อมทางปัญญา ดังนั้นผู้นำจึงต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามระเบียบวินัยและข้อบังคับต่างๆที่กำหนด และจะต้องดูแล ไม่ให้มีผู้ใดละเมิด จึงจะทำให้สังคมเกิดความสงบเกิดสังคมสันติประชาธรรมได้สอดคล้องกับ ประชุม โภธิกุล (2551) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นขบวนการสร้างสิ่งเร้าขบวนการพัฒนาและการทำงานกับคนในองค์กรเป็น ขบวนการมุ่งคน การมุ่งสร้างแรงจูงใจให้กับคน การใช้นุรักษ์สัมพันธ์หรือการปฏิสัมพันธ์ในองค์กรการสื่อสาร ระหว่างบุคคล การสร้างบรรยากาศในองค์กร ความขัดแย้งระหว่างบุคคล ความเจริญและการพัฒนา นอกเหนือจากนั้นก็คือปัจจัยของมนุษย์ที่ส่งเสริมการผลิต ภาวะผู้นำจะเกิดขึ้นในการปฏิบัติการขององค์กร เพราะฉะนั้นจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในจุดหมาย การตัดสินใจเลือกทางเลือกใหม่ การสนับสนุน ส่งเสริมการบริการการศึกษาให้มีคุณภาพมากขึ้น การนำหลักการเปลี่ยนแปลงมาใช้ในองค์กรและปัจจัยต่างๆ ซึ่งสร้างความพึงพอใจหรือบางครั้งมีผลในทางตรงกันข้าม คือสร้างความไม่พึงพอใจของมนุษย์ในองค์กรหากมี ปัญหาใดๆผู้นำจะต้องไม่ใช้สิทธิที่มีอยู่ด่วนตัดสินใจ โดยเฉพาะปัญหาที่น่าจะยากต่อการทำความเข้าใจ ปัญหาที่น่าจะยืดเยื้อ ผู้นำต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อให้ได้แง่มุมแนวคิดที่อาจจะจะเป็นประโยชน์ หากไม่สามารถหาข้อยุติได้ผู้นำต้องนำปัญหานั้นเข้าสู่คณะกรรมการหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อ การสร้างสังคมสันติประชาธรรมนั้นเป็นการสร้างสังคมในชุมชนให้เข้มแข็งทำให้สังคมร่มเย็นเป็นสุข ดังนั้นคน ในสังคมจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนทั้งในการกำหนด ระเบียบ ข้อบังคับ ของชุมชนโดยยึดหลักการปฏิบัติ

ตนตามหลักพระพุทธศาสนามาใช้เป็นข้อตกลงร่วมกัน ในการนี้พระสงฆ์จะต้องเป็นผู้นำให้ประชาชนปฏิบัติตามพุทธบัญญัติอย่างเคร่งครัด และมีผู้รู้ทางกฎหมายให้คำแนะนำ เพื่อไม่ให้ขัดต่อกฎหมายของบ้านเมือง นอกจากนั้น กฎระเบียบข้อบังคับที่สร้างขึ้นควรมีความอ่อนตัวและปฏิบัติได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจากรุวรรณ แก้วมะโน (2551) ที่กล่าวว่าชาวบ้านมีพฤติกรรมทำทนายอานาจรูฐในหลายรูปแบบ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าชาวบ้านไม่ใช่ฝ่ายที่ถูกรัฐกระทำอยู่ฝ่ายเดียว พวกเขามียุทธวิธีในการตอบโต้รัฐด้วย

5.3 ชุมชนต้นแบบของสังคมสันติประชาธรรมในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า รูปแบบชุมชนวิถีพุทธ คือการให้สมาชิกทุกคนต้องสละเวลาเข้าวัดเพื่อปฏิบัติธรรม เพื่อเรียนรู้ถึงการฝึกสมาธิ การฝึกควบคุมจิตใจ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการควบคุมอารมณ์ของตนที่เรียกว่าการฝึกอาณาปานสตินั่นเองผลที่จะได้ตามมาคือการสามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้ ถือว่าเป็นการฝึกสมาธิ ในปัจจุบันโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ยังมีการเปิดการเรียนการสอนอยู่บ้างแต่จำนวนนักเรียนลดน้อยลง การฟื้นฟูให้โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ใหม่ จึงจะต้องมีการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐอย่างเพียงพอ เพื่อจัดการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีห้องเรียนที่น่าเรียน มีอุปกรณ์ทางการศึกษาครบครันและทันสมัย รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ผู้สนใจได้เข้ามาเรียนรู้โดยไม่จำกัดเพศ วัย ความรู้ อาชีพ และศาสนา ซึ่งจะทำให้โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กลับมาศึกษาเล่าเรียนมีประโยชน์มีคุณค่าต่อสังคมมากขึ้นด้วย

รูปแบบอหิงสาหรือการเอาชนะความอยุติธรรมด้วยการดีต่อแผ่ ความพยายามในการขับเคลื่อนและผลักดันแนวคิดเพื่อต่อต้านฝ่ายตรงข้าม อหิงสาคือการไม่ใช้กำลังและบอกกล่าวแก่ผู้ร่วมอุดมการณ์ทุกคนว่า นี่คือนโยบายหลักในการต่อสู้เพื่อเพื่อความยุติธรรมโดยปราศจากการใช้กำลังและหนึ่งในการไม่ใช้กำลังก็คือการดีต่อแผ่ หรือการปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมนั่นเอง

รูปแบบประชาธิปไตย คือการที่ปวงชนจะมีความเป็นใหญ่ได้ก็จำเป็นที่ชนทุกคนต้องรวมกันเป็นปวงชนนั้นต้องมี สิทธิและหน้าที่ของมนุษยชน อันเป็นสิทธิและหน้าที่ตามธรรมชาติของทุกคนที่เกิดมาเป็นมนุษย์ คือ สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคซึ่งมนุษย์จะต้องใช้พร้อมกันกับหน้าที่มิให้เกิดความเสียหายแก่เพื่อนมนุษย์อื่นและหมู่คนอื่นหรือปวงชนเป็นส่วนรวม สิทธิ คืออำนาจอันชอบธรรม หรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครอง ส่วนเสรีภาพ คือ การมีอิสระที่จะกระทำสิ่งใดๆ โดยต้องไม่ละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น หน้าที่ คือสิ่งที่บุคคลต้องปฏิบัติหรืองดเว้นจากการปฏิบัติบุคคลย่อมมีสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ซึ่งการใช้สิทธิ เสรีภาพต้องไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น และต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนภายใต้กฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิด้านต่างๆหลายด้านแต่ก็ไม่สามารถครอบคลุมถึงการพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมทั้งหมดได้ ควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดเสวนาหัวข้อการพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมในปัจจุบันเพื่อให้เกิดการพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมในจังหวัดชัยภูมิ อย่างจริงจัง

1.2 ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้การพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมในจังหวัดชัยภูมิอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดการพัฒนา ศึกษาหาข้อมูล โดยเฉพาะผู้นำท้องถิ่นหรือผู้ที่สนใจ

1.3 ควรมีการให้ความรู้แก่นิสิต นักศึกษาและประชาชนในการพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมทุกระดับได้อย่างถูกต้อง

1.4 การพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมในปัจจุบัน คือการพัฒนาสังคมที่มีอยู่จริงและเป็นสังคมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและสังคมซึ่งสามารถปรับปรุงพัฒนาได้ แต่ปัจจัยการยอมรับของประชาชนคือความต้องการของคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 การพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมในจังหวัดชัยภูมิ จำเป็นที่จะต้องศึกษาเป็นระยะๆ ตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอย่างมาก

2.2 การศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในตัวตน วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนอีสานโดยเฉพาะคนชัยภูมิที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดของคนในหมู่คณะ ผู้วิจัยลงพื้นที่วิจัยด้วยตนเอง เพราะความเข้าใจในจิตวิญญาณชุมชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน หากผู้วิจัยไม่ได้มีถิ่นกำเนิดในท้องถิ่นแล้วความรู้สึกซึ่งอาจจะขาดหายไป

2.3 ผู้วิจัยควรจัดทำแบบประเมินการปฏิบัติงานและมีการบันทึกข้อมูลต่างๆ เพื่อเป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานต่อไป

2.4 ควรมีโครงการและงบประมาณประจำปีที่แน่นอนเพื่อศึกษาการพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความคิดของประชาชนตามระยะเวลาที่เหมาะสม

2.5 ควรมีการสร้างแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญในการพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมในจังหวัดชัยภูมิ กับผู้นำชุมชนและประชาชน เพื่อจัดตั้งชุมชนสังคมสันติประชาธรรมในจังหวัดชัยภูมิต่อไป

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และถูกต้องในการนำเสนอผลงาน

3.2 ควรนำการพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมในจังหวัดอื่นด้วย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบว่ามีประสิทธิภาพหรือแตกต่างกันหรือไม่

3.3 ควรศึกษาการพัฒนาสังคมสันติประชาธรรมในจังหวัดชัยภูมิโดยให้ความสำคัญกับผู้นำในระดับต่างๆด้วย เพื่อนำข้อมูลมาบูรณาการ ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เนตรพัฒนา ยาวีราช. (2546). *ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพมหานคร: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส.
- มนตรี พีรพลพิพัฒน์. (2540). *จริยธรรมกับภาวะผู้นำ: ศึกษาทัศนคตินักวิชาการรัฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยที่มีต่อผู้นำทางการเมือง*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กรมการศาสนา. (2547). *คู่มือการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม สำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.
- กุลธน ธนาพงศธร. (2544). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จาวรรรณ แก้วมะโน. (2551). “วาทกรรม “ชาวบ้าน” กับการจำกัดตนเองในการมีส่วนร่วมทางการเมือง” *วิทยานิพนธ์ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง, คณะรัฐศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- บุญมัน ธนาศุภวัฒน์. (2537). *จิตวิทยาองค์กร*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอ.พรีนติ้งเฮ้าส์.
- ประชุม โพธิกุล. (2551). *ภาวะผู้นำในการบริหารการศึกษากรุงเทพ .มหานคร: สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ*.
- พัทยา สายหู. (2544). *กลไกของสังคม*. กรุงเทพมหานคร.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย :
- พระธรรมปิฎก (.) .(ปยุตโต .อ.ป)2539). *ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้อง* .พิมพ์ครั้งที่ 107.(กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระธรรมปิฎก (.) .(ปยุตโต .อ.ป)2542). *วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม* .กรุงเทพมหานคร: บริษัทเคล็ดไทย.
- พระธรรมปิฎก (.) .(ปยุตโต .อ.ป) (2549). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมล คีมทอง.
- สุจิตรา ธนานันท์. (2550). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุทธิ เหล่าฤทธิ และคณะ. (2545). *ประวัติเมืองชัยภูมิ*. กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์.